

SPRAWOZDANIA

SEMINARE
t. 36 * 2015, nr 2, s. 229-236

SPRAWOZDANIE Z XI NAUKOWEJ KONFERENCJI KATECHETYCZNEJ *CZŁOWIEK CHORY I UMIERAJĄCY – MOŻLIWOŚCI I FORMY POMOCY* (Tarnów – Jadowniki Mokre – Dąbrowa Tarnowska, 14 maja 2014)

14 maja 2014 roku odbyła się już XI naukowa konferencja katechetyczna zorganizowana przez pracowników katedry nauk pedagogiczno-katechetycznych Wydziału Teologicznego Sekcja w Tarnowie (WTST) Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (UPJPII) nosząca tytuł *Człowiek chory i umierający – możliwości i formy pomocy*. W konferencji uczestniczyli absolwenci, doktoranci i studenci WTST (klerycy i studenci świeccy), a także nauczyciele i zainteresowani omawianą problematyką. Konferencja została tak zaplanowana, żeby niejako połączyć wygłaszane referaty z doświadczeniem – „dotknięciem” możliwości i form pomocy człowiekowi choremu i umierającemu, bowiem najpierw w budynku WSD w Tarnowie konferencja została rozpoczęta (ks. I. Stolarczyk) i zostały wygłoszone dwa pierwsze referaty (ks. J. Stala i ks. B. Węgrzyn), a następnie uczestnicy przejechali do dwóch ośrodków prowadzonych przez Caritas Diecezji Tarnowskiej: 1. Ośrodka Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej w Jadownikach Mokrych (p. M. Krępa i p. A. Błaszczyk) oraz 2. Hospicjum Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Dąbrowie Tarnowskiej (p. U. Mróz).

Konferencja rozpoczęła się modlitwą w intencji chorych, cierpiących i umierających oraz wszystkich, którzy w różny sposób i w różnych formach śpieszą im z pomocą. Z kolei dziekan WTST, ks. dr hab. Ireneusz Stolarczyk, prof. UPJPII, przywitał wszystkich zgromadzonych oraz zauważył trafność, aktualność zaproponowanej tematyki, jak również formę jej realizacji. Następnie pogratulował organizatorom, a zwłaszcza ks. prof. dr. hab. Józefowi Stali, głównemu organizatorowi konferencji, podjęcia niezwykle potrzebnego tematu choroby, cierpienia i śmierci oraz propozycji form i możliwości pomocy. Ksiądz Dziekan podkreślił również, iż problematyka niniejszej konferencji wpisuje się z jednej strony w prowadzone już od wielu lat badania i współpracę środowisk akademickich, które gromadzi główny organizator, a wyniki ich poszukiwań naukowych są publikowane między innymi w redagowanej przez niego serii wydawniczej „Formacja socjalna”, a z drugiej w zagadnienia poruszane szczególnie podczas zajęć studentów specjalności socjalno-charytatywnej, ale i pozostałych specjalności WTST, gdyż cierpienie, choroba i śmierć są wpisane w ludzką egzystencję i to na każdym etapie życia.

Pierwszy referat *Człowiek chory i będący w potrzebie* przygotował i wygłosił ks. prof. dr hab. Józef Stala, prodziekan do spraw nauki, rozwoju i współpracy zagranicznej WTST. Najpierw jednak, jako główny organizator, zapewnił, iż wszystkie referaty z niniejszej konferencji wraz z innymi zgłoszonymi tekstami zostaną opublikowane w monografii we wspomnianej już przez Księdza Dziekana na serii „Formacja socjalna”, w której ukazało się dotychczas 6 tomów (1. *Socjalizacja – wyzwanie współczesności*, red. J. Stala, Biblos, Tarnów 2010, ss. 464; 2. *Przestrzenie pracy socjalnej*, red. J. Stala, Biblos, Tarnów 2010, ss. 474; 3. *Działalność misyjna i promocja ludzka. Teoria i praktyka eklezjalna*, red. J. Stala, Polihymnia, Tarnów 2011, ss. 402; 4. *Misericors. 75 lat działalności Caritas Diecezji Tarnowskiej*, red. P. Grzanka, Biblos, Tarnów 2012, ss. 518; 5. *Życie i śmierć. Wyzwania działalności charytatywnej*, red. J. Stala, Polihymnia, Tarnów 2012, ss. 361; 6. *Człowiek wobec bólu, cierpienia i śmierci*, red. J. Stala, N. Bravená, Wydawnictwo Naukowe UPJPII, Tarnów 2013, ss. 272). Prelegent przypomniał, iż człowiek w każdym okresie życia potrzebuje i dlatego poszukuje sensu i celu swojego życia. Jest to widoczne zwłaszcza podczas przeżywania choroby, cierpienia, niepełnosprawności, a także w wieku podeszłym, gdyż wówczas człowiek doświadcza mocniej obaw i lęków, które są związane z nadchodzącą śmiercią, a także częściej i intensywniej podejmuje refleksję nad sensem oraz

znaczeniem przeżytego życia. Dlatego – zdaniem Mówcy – ważne jest podejmowanie zagadnień nawiązujących do problematyki choroby, cierpienia, starości i śmierci oraz poszukiwania sensu życia już z ludźmi młodymi, aby ich uwrażliwić, podpowiedzieć czy też pomóc w nabyciu umiejętności, poznaniu możliwości i form pomocy osobom znajdującym się w takim stanie i etapie swojego życia, a także w zdobyciu narzędzi do niesienia im pomocy oraz zwykłego zrozumienia i empatii. Następnie scharakteryzował problemy związane z wejściem człowieka w okres choroby, cierpienia, starości i śmierci, po czym – w ostatniej części przedłożenia – ukazał ich sens w perspektywie chrześcijańskiej.

Następnie ks. dr hab. Bogdan Węgrzyn, pracownik naukowo-dydaktyczny i profesor nadzwyczajny Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie, wygłosił referat *Człowiek w obliczu cierpienia i umierania. Z perspektywy kapelana szpitala i hospicjum*. Ksiądz Profesor wskazał, iż bezmiar cierpień duchowych i fizycznych, zwłaszcza w obliczu śmierci, jest w takim stopniu nieokreślony, jak wielkie jest bogactwo duchowych możliwości człowieka. Jeśli nawet dyspozycje te nie zawsze bywają dostatecznie rozbudzane i rozwijane do pełni życia i zdrowia, cierpienie dotyka każdego z wielką intensywnością i głębią. Kiedy dociera do nas informacja, że jesteśmy chorzy, że badania wykazały taką czy inną chorobę w organizmie, wówczas samoistnie rodzą się w nas lęk i niepewność. Powstaje również bardzo szybko pytanie: dlaczego, a następnie: co będzie dalej? Prelegent zauważył, iż szpital czy hospicjum, to miejsca, gdzie bardzo ostro dotyka się tych rzeczywistości ludzkiego istnienia i przemijania. Łatwo jest spotkać się, by mówić o cierpieniu, to prawda, ale zdecydowanie trudniej jest poradzić sobie z własnym cierpieniem, bądź uczestniczyć w cierpieniu drugiego człowieka. Co więc należy czynić, by prawdziwie otoczyć troską ludzi nieuleczalnie chorych? Ks. B. Węgrzyn, bazując i odwołując się do swojej dwunastoletniej pracy na stanowisku kapelana szpitala i hospicjum, ukazał potrzebę spojrzenia na własne życie, systematyczne uczenie się chorego człowieka, dar obecności przy chorym i umierającym oraz jak rozmawiać z umierającym?

Z kolei uczestnicy konferencji przejechali do Jadownik Mokrych, gdzie ks. mgr Marek Kogut, dyrektor Ośrodka Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej w Jadownikach Mokrych, przywitał ich i ukazał znaczenie miejsca, w którym się znajdowali. Następnie p. lek. med. Magdalena Krępa, wiceprezes i kierownik Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Pustków, przedstawiając prezentację multimedialną, wygłosiła referat *Wsparcie człowieka potrzebującego na przykładzie działalności Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Pustków*. Pani Prezes podkreśliła, iż Pustków to nieduża, historyczna (sięgająca XII-XIII wieku), ale spokojna i piękna miejscowość położona w województwie podkarpackim, w powiecie dębickim, w gminie Dębica. Niestety w ciągu wieków ziemia ta była kilkakrotnie pustoszona przez Tatarów, Węgrów, Litwinów, Rusinów i Szwedów. W czasie I wojny światowej Pustków został w dużej mierze zniszczony, a podczas II wojny światowej był kilkakrotnie bombardowany, tu także usytuowano Truppenübungsplatz Heidelager Pustków w obrębie wielkiego poligonu SS-Truppenübungsplatz Dębica, na którym testowano tzw. „broń odwetową” V-1 i V-2. Ocenia się, że w czasie trwania poligonu w utworzonym tu obozie Pustków zginęło i zostało zamordowanych około 15000 więźniów (7000 Żydów, 5000 jeńców radzieckich, 3000 Polaków). W klimat miejscowości wpisuje się coraz mocniej Niepubliczny Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy, którego właścicielem jest Spółka NZOZ ZPO Pustków, która rozpoczęła działalność w lipcu 2005 roku, a 13 stycznia 2007 roku, po poświęceniu budynku, przyjęto pierwszych pacjentów. Obecnie (po modernizacji 2013/2014) NZOZ ZPO Pustków mieści się w nowoczesnym obiekcie o łącznej powierzchni użytkowej 2006 m². Cały obiekt dostosowany jest do potrzeb osób z niepełnosprawnością (windy, podjazdy, barierki) oraz został wyposażony w nowoczesne pompy ciepła, które zarówno klimatyzują pomieszczenia, wentylują, jak również dostarczają ciepło. Ośrodek dysponuje bogatą bazą lokalową, zapewniającą leczenie, rehabilitację i usprawnianie: sale chorych, gabinet lekarski, gabinety zabiegowe, dyżurki pielęgniarskie, gabinet psychologiczny, logopedyczny, gabinet terapii zajęciowej, basen, grotę solną. Ośrodek dysponuje nowoczesnym zapleczem rehabilitacyjnym z częścią do kinezyterapii z torem do nauki chodzenia, rotarami, drabinkami, pionizatorami oraz częścią do fizykoterapii z laseroterapią, jonoforezą, magnetostymulacją i prądami interferencyjnymi, basenem rehabilitacyjnym, grotą solną, łózkami masującymi, które wykorzystują naturalne

właściwości lecznicze kamieni szlachetnych. NZOZ ZPO Pustków przeznaczony jest dla pacjentów z ukończonym procesem terapeutycznym i leczniczym, a wymagających nadal leczenia zachowawczego, rehabilitacji i specjalistycznej opieki. Większość pacjentów stanowią chorzy ze schorzeniami układu ruchu, chorobami ośrodkowymi, chorobami układu krążenia i oddychania. W zakładzie jest prowadzona rehabilitacja lecznicza, usprawnianie oraz zajęcia w basenie. Rehabilitacja medyczna obejmuje szeroki zakres zabiegów i ćwiczeń realizowanych według zaleceń, dostosowanych do indywidualnych potrzeb, stanu zdrowia i rodzaju schorzenia. Zakład zapewnia pacjentom warunki do realizacji potrzeb bytowych, leczenia, opieki, wspomagania i edukacji w sposób dostosowany do indywidualnych możliwości mieszkańców – leczenie farmakologiczne. Zakład Pielęgnacyjny zapewnia pacjentom: zakwaterowanie, wyżywienie, utrzymanie czystości, opiekę lekarską, pielęgniarstwa, rehabilitację, terapię zajęciową, zajęcia z logopedą, zajęcia w basenie oraz pobyty lecznicze w grocie solnej. Opiekę lekarską sprawują lekarze specjaliści w dziedzinie: chorób wewnętrznych, medycyny rodzinnej, medycyny ratunkowej, anestezjologii i intensywnej terapii, chorób zakaźnych, psychiatrii, neurologii. Opiekę pielęgniarstwa – w większości – specjaliści – specjaliści w dziedzinie: opieki długoterminowej, anestezjologii i intensywnej opieki, specjalista pielęgniarstwa chirurgicznego, specjalista pielęgniarstwa zachowawczego. Zakład zapewnia też opiekę: rehabilitantów, logopedy, psychologa, kapłana, opiekunki, terapeuta zajęciowego. Codziennie chorzy uczestniczą w gimnastyce, terapii zajęciowej, rehabilitacji, zajęciach integracyjnych, a w soboty i święta w mszach świętych i nabożeństwach. W ciągu roku dla chorych i ich rodzin organizowane są specjalne spotkania: grille, śpiewanie kolęd, opłatek, wigilia, spotkania z młodzieżą i dziećmi, występy artystyczne młodych artystów. Chorzy znajdują się pod stałą opieką duszpasterską księży z parafii pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa w Pustkowie, którzy co tydzień i w każde święto odprawiają mszę świętą, spowiadają oraz udzielają komunii świętej, sakramentu namaszczenia chorych, jak również uczestniczą we wszystkich ważniejszych wydarzeniach Zakładu i Ośrodka oraz są do stałej dyspozycji pacjentów i ich rodzin. Od wielu lat do pomocy w tutejszym ośrodku zgłaszają się studenci pielęgniarstwa, rehabilitacji, terapii zajęciowej w ramach wolontariatu w okresie wakacji w celu pracy, pomocy osobą starszym, zniedołężniałym, jak również w celu zdobycia doświadczenia.

Kolejnym prelegentem była p. mgr Adriana Błaszczuk, kierownik Ośrodka Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej w Jadownikach Mokrych (surdopedagog, tyflopodagog, asystent osób niepełnosprawnych), która zaprezentowała referat *Pomoc człowiekowi w potrzebie na przykładzie działalności Ośrodka Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej*, połączony z wprowadzeniem uczestników konferencji po ośrodku. Pani Kierownik wskazała, iż abp Józef Kowalczyk, rodak z Jadownik Mokrych, utworzył Środowiskowy Dom Samopomocy, który ostatecznie przybrał nazwę Ośrodek Opiekuńczo-Rehabilitacyjny dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Caritas Diecezji Tarnowskiej w Jadownikach Mokrych. Uroczyste poświęcenie i otwarcie Ośrodka miało miejsce 12 czerwca 2001 r. i zostało dokonane przez abpa J. Kowalczyka, nuncjusza apostolskiego w Polsce oraz bpa W. Skworca, biskupa diecezji tarnowskiej. Ośrodek mieści się w nowoczesnym obiekcie wybudowanym na powierzchni około 2 ha, o łącznej powierzchni użytkowej 3500 m² i posiada bogatą bazę lokalową, która zapewnia prawidłowy przebieg rehabilitacji, kształcenia i wychowania (sale do zajęć edukacyjnych, pracownia terapeutyczne, sale do zajęć rehabilitacyjnych, kryty basen rehabilitacyjny, grota solną, salę doświadczenia świata, ogród Hortiterapii, teren do rekreacji konnej i zajęć potrapearczych, świetlicę, kaplicę) oraz dysponuje również gabinetami lekarskimi, psychologicznymi, logopedycznymi, dyżurką pielęgniarstwa i stołówką. Ośrodek zapewnia szeroki zakres nowoczesnych metod rehabilitacyjnych i terapeutycznych: zabiegi z zakresu fizykoterapii (elektroterapia, magnetoterapia, ultradźwięki, światłolecznictwo, ciepłolecznictwo, krioterapia, inhalacje, hydroterapia), zabiegi z zakresu kinezyterapii (gimnastyka korekcyjna, gimnastyka ogólnie usprawniająca, gimnastyka lecznicza indywidualna w oparciu o nowoczesne metody dostosowane indywidualnie do pacjenta, pionizacja i nauka chodu, ćwiczenia w systemie bloczkowo-ciężarkowym w UGUL-u, kinezjotaping, terapia manualna, masaż leczniczy), a ponadto hipoterapię, dogoterapię, terapię zajęciową, konsultacje psychologiczne i logopedyczne, grupową rehabilitację społeczną. Ośrodek pełni swą misję poprzez następujące formy działania: Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży

Niepełnosprawnej Intelktualnie, Turnusy Rehabilitacyjne, Niepubliczną Szkołę Podstawową Specjalną, Niepubliczne Gimnazjum Specjalne, Niepubliczną Szkołę Przyzposabiającą do Pracy, Zakład Rehabilitacji Leczniczej, Placówkę Wsparcia Dziennego, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Centrum Hydroterapii. Ośrodek jest przeznaczony dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i ruchową wynikającą z mózgowego porażenia dziecięcego, autyzmu, epilepsji i innych schorzeń neurologicznych.

Następnie uczestnicy konferencji przenieśli się do Dąbrowy Tarnowskiej, gdzie przywitała ich p. mgr Urszula Mróz, dyrektor Hospicjum i Domu Pomocy Społecznej św. Brata Alberta w Dąbrowie Tarnowskiej, która przedstawiła referat *Towarzystwo człowiekowi w terminalnej fazie choroby nowotworowej na przykładzie działalności Hospicjum Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Dąbrowie Tarnowskiej, placówki Caritas Diecezji Tarnowskiej* połączony z prezentacją uczestnikom konferencji w/w ośrodków. Hospicjum powstało z inicjatywy ks. prałata Józefa Poremba, proboszcza dąbrowskiej parafii, który był również budowniczym placówki. Poświęcenia kaplicy dokonał biskup diecezji tarnowskiej W. Skworc w dniu 29 sierpnia 1998 r. przy współudziale fundatorów, licznych kapłanów, przedstawicieli władz i rzeszy wiernych. 28 grudnia 1998 r. ks. A. Mikrut, dyrektor Caritas Diecezji Tarnowskiej, wydanymi aktami erekcyjnymi powołał do istnienia Hospicjum Św. Brata Alberta, którego celem jest sprawowanie opieki medycznej, psychologicznej, duchowej, religijnej i społecznej nad osobami chorymi, głównie na chorobę nowotworową, w jej zaawansowanej, końcowej fazie, oraz Dom Pomocy Społecznej Św. Brata Alberta, którego zadaniem jest świadczenie usług opiekuńczych wobec osób starszych, przewlekłe chorych, niepełnosprawnych. Funkcję Dyrektora Placówek Caritas otrzymała p. U. Mróz, a kapelanem został ks. J. Poremba. W ośrodku jest realizowana holistyczna opieka medyczna nad osobami chorymi będącymi w końcowej fazie, nie poddającym się leczeniu przyczynowemu choroby, głównie choroby nowotworowej. Udzielana pomoc skupia się przede wszystkim na: leczeniu objawów choroby, pielęgnacji, pomocy psychologicznej i duszpasterskiej, rehabilitacji, pomocy w zakresie spraw socjalnych, towarzyszeniu i trwaniu do końca przy chorym w trudnej chwili odchodzenia do wieczności, wspieraniu rodzin w przeżywaniu czasu choroby i śmierci ich najbliższych, a także w trudnych chwilach żałoby (organizowane „Spotkania Rodzin Osieroconych”). W hospicjum opieką nad pacjentem zajmuje się interdyscyplinarny zespół: lekarz, pielęgniarki, dietetyk, rehabilitant, fizykoterapeuta, psycholog, duchowny oraz specjalnie przygotowani wolontariusze. Chorym, cierpiącym i umierającym nie brakuje opiekuńczych rąk, obecności drugiej osoby i życzliwego słowa. Personel medyczny dokłada wszelkich starań, by usmierzyć ból i towarzyszyć pacjentom aż do końca. Dla pacjenta pobyt w hospicjum jest nieodpłatny.

Po lub w trakcie poszczególnych referatów uczestnicy konferencji stawiali prelegentom pytania – nastąpiła dyskusja, po której prowadzący, ks. J. Stala, dokonał podsumowania konferencji i podkreślił ważność i aktualność omawianych oraz „dotkniętych” zagadnień. Podkreślił jednocześnie z jednej strony konieczność podjęcia całościowych i systemowych działań w szukaniu i niesieniu pomocy osobom chorym, cierpiącym i umierającym, a z drugiej, potrzebę przygotowania, formowania i uwrażliwiania młodych ludzi, ale i duszpasterzy, nauczycieli, wychowawców i rodziców na empatię i niesienie pomocy osobom znajdującym się w trudnych chwilach swojego życia, zwłaszcza, że bez względu na wiek, każdy może się w takiej sytuacji znaleźć. Doświadczenie możliwości i form pomocy realizowanych w ośrodkach, które zostały zaprezentowane i „dotknięte” podczas konferencji mogą stanowić impuls, ale i jednocześnie pomoc w poszukiwaniu propozycji przewyższania aktualnych wyzwań i zagrożeń.

Ks. prof. dr hab. Józef Stala
Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie